
Podeželje v naši prostorski stvarnosti

Author(s): Pavle MIHEVC

Source: *Urbani Izziv*, No. 21/22, PLANIRANJE IN UREJANJE PODEŽELJA (december 1992 / December 1992), pp. 3-4

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180186>

Accessed: 21-02-2025 17:16 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Pavle MIHEVC

Podeželje v naši prostorski stvarnosti

Dejstvo, da minister za plan in razvoj Davorin Kračun ocenjuje, da je še prezgodaj govoriti o izdelanosti strategije Slovenije, nas nedvomno sili k iskanju strokovno preverjenih razvojnih usmeritev tudi za podeželje.

Ob spremljanju strokovnega tiska in dnevnega časopisja ali, kar je še posebno zanimivo, ob prebiranju programskih usmeritev mnogih naših političnih strank vse pogosteje zadevamo na izpostavljanje pojma strategije razvoja Slovenije. V tem okviru dobivajo razvojna razmišljanja in planerske ter načrtovalske zamisli, ki zadevajo naše podeželje, večjo pozornost in sila pestre poudarke. Še več: menim, da so vsa ta prizadevanja kar preveč modna. To prinaša tudi nekatere nedorečenosti, ki se odražajo v neuskkljenosti in nepovezanosti celovitih razvojnih predvidevanj.

Izraz raznovrstnega zanimanja za podeželje v novejšem času lahko iščemo v veliki "praznini", ki jo je povzročil naš povojni pogled in drugačna, preveč samo v industrijo in urbano koncentracijo usmerjena razvojna pričakovanja. Danes, ko še posebno razvita Evropa poizkuša iskati vse naravne in ustvarjene vrednote na celotnem prostoru in zato tudi in ne nazadnje na podeželju, smo tudi pri nas priča žal še ne dovolj organiziranemu in med področji dela nepovezanemu raziskovanju, načrtovanju in med panogami nepovezanemu usmerjanju razvoja.

Žal je ob sistematičnem spoznavanju razvojnih in načrtovalskih problemov podeželskega prostora mogoče ugotoviti, da zanj še ne premoremo jasnega, kot sestavine nacionalne strategije izoblikovanega razvojnega koncepta. Na to dejstvo opozarjata tudi temeljni stroki, ki v največji meri gospodarita s tem prostorom, to je kmetijstvo in

gozdarstvo. Strategija razvoja Slovenije pa tudi ne sme zaobiti vsaj dveh tretjin izvenmestnega, čeprav redkeje poseljenega in gospodarsko manj akumulativnega prostora, na katerem še vedno živi več kot polovica slovenskega prebivalstva.

Pojmovna nejasnost, ki zadeva predmet tovrstnega razmišljanja, danes nedvomno izvira tudi iz spremenjenega načina dela in bivanja ljudi, drugačne tehnologije, vrstnega reda vrednot, pa ne nazadnje vrednot okolja, v katerem posameznik raste in živi.

Zato ni mogoč jasen odgovor na vprašanje, kaj je podeželje, izvenmestni prostor, ruralni prostor in še kaj. Vedno znova se zato ob vsaki obravnavi posebej naslonimo na ožjo stroko, z vidika katere pojav ali problematiko obravnavamo.

Ob izpostavljanju značilnosti prostorskega razvoja in še posebno pri iskanju urejevalskih smernic za posamezna naselja se še posebno v zadnjem času srečujemo z dvomi, ki jih je pred nas postavljalo povojno vsiljeno pojmovanje, da je vse, kar je dobro in sprejemljivo (pa zato tudi urbanistične, gradbene in arhitekturne norme), zraslo v mestu. Zato "rurizma" ali vsaj posebnosti, zaobjete s pojmom podeželskega, nismo srečevali in smo ga celo zanikali. Na podeželje smo slepo prenašali mestne rešitve, in to od zasnov, členitve naselij do gradbenih in arhitekturnih detajlov.

Kopičenje nasprotij in ne nazadnje spodbujeno iskanje lastnih korenin in identitete povzročata naši načrtovalski praksi in operativi poplavo najrazličnejših razmišljanj in realizacij, ki pa še ne temeljijo na zrelejši presoji, kaj je resnična vrednota posameznega dela naše dežele.

Naša temeljna naloga je iskanje lastnega odgovora tudi na vpra-

šanja, kaj je resnično naša, za naš čas sprejemljiva grajena dediščina in kaj sprejemljiva funkcija podeželja, na kateri naj slonijo nova iskanja in ne samo slepo posnemanje in poudarjanje bivalnih vzorcev dežel onstran Alp.

Zdi pa se, da mimo upoštevanja determinant gospodarskega razvoja in moderni tehnologiji podrejenega gospodarjenja tudi naša vas ne bo šla.

Podrejenost ali vsaj soodvisnost naših načrtovalskih razmišljanj od novih tehnologij je nedvomna. V marsičem pa gre tudi za našo osveščeno, znanje in pripravljenost razviti našemu okolju sprejemljivo grajeno bivalno okolje - vas, ki bo ustrezala višjemu življenjskemu standardu. Kljub nekaterim modernističnim poizkusom in težnjam v naši polpretekli strokovni, politični in upravni praksi kaže pritrđiti tistim, ki vidijo obstoj in razvoj našega podeželja in zato tudi vasi, tiste in take, ki bo slonela na temeljih obstoječega, in ob nesporno potrebnem iskanju tudi nove vsebine in oblike.

Pri tem ne gre zanemariti opozorila, da moramo dopustiti možnost ustvarjanja novih oblik posameznih zgradb in naselij ter funkcij, ki bi ob večjem in kvalitetnejšem prizadevanju temeljnih strok pustile za nancem kvalitetno dediščino in zdravo bivalno okolje kot v mestih. Če bomo znali vsaj del strokovne vneme in znanja, ki ga leta namenimo izgradnji mest, usmeriti v bodoče tudi izven mest, bomo zagotovo obogatili vso našo skupnost. Načrtno oblikovanje tudi izvenmestnih naselij, kvalitetna gradnja in arhitekturno pozornejše oblikovanje je ne nazadnje tudi pogoj za racionalen odnos do obstoječega gradbenega fonda in gospodarnejšega, vedno novega poseganja v naš skupni prostor.

Ker za promocijo Slovenije potrebujemo novo osebno izkaznico, iz katere bodo razpoznavne tudi vse prednosti, ki jih ponuja naše podeželje, je prav, da čim prej odgovorimo na nekaj ključnih razvojnih vprašanj, ki zadevajo obstoj in raz-

voj našega podeželja in vasi, in na to, kako bomo tako ali drugače zasnovan razvoj v vsakdanjem življenju tudi izpeljali.

Ta okvirno postavljena vprašanja zadevajo tako našo razvojno filozofijo kot tudi moč ali nemoč organizacije tistih delov naše upravne prakse, ki je zadolžena za izvajanje in spremljanje sprejetih zamisli v prakso. Pri tem imam v mislih predvsem s strokovnimi rešitvami povezana planerska in urejevalska prizadevanja.

Pozornost kaže zato v prihodnje nameniti tudi strokovnemu delu, ki zadeva pripravo posameznih planov občin in PIA. Spremljanje priprave posameznih gradiv nas opozarja na večkrat nemočno usklajevanje med področji in v novejšem času tudi med skupinami ljudi s specifičnimi interesi.

Ko tako delo soočamo še z razkorakom, ki ga prinašajo razlike v razvojnih predstavah posameznih okolij (podeželsko, mestno) in ker za hotenji posameznih okolij stoji želja po uveljavljanju ozkega lastnega interesa, prihajamo do pomembnega, stalno prisotnega razhajanja pri snovanju zasnov prostorskega razvoja Slovenije kot celote.

Pri vsem tem je pomembno, kako čim hitreje in po najbolj demokratični poti razrešiti nakopičene probleme našega podeželja in še posebno tiste, ki so posebnost mejnih, npr. demografsko ogroženih območij.

Zdi se, da izbrana pot dajanja razdrobljene in med področji premalo usklajene strokovne pozornosti in pomoči, organizirane po ministrstvih, ni najboljša in zagotovo ne porok za dolgoročno in celovito revitalizacijo podeželja.

Trenutni način dela in predvsem razdrobljen način financiranja "razvojnih programov" je daleč od gospodarnega obnašanja in dolgoročno ne more biti uspešen.

Odprto je tudi vprašanje povezovanja dela med posameznimi področji in drugo, kar nerazumljivo nedorečena je pot, po kateri se mimo uveljavljenih, pa žal strokovno in drugače nedorečenih pravil prostorskega in urbanističnega planiranja vzporedno uveljavljajo mnoge samo panožne strokovne rešitve.

V mislih imam predvsem snovanje razvojnih in načrtovalskih rešitev na vseh ravneh. V praksi pogosto delujemo mimo dokumentov in še posebno mimo pravno uveljavljenega planiranja, tudi zaradi logike mnogih, ki z realizacijo posameznih projektov tiho sledijo logiki lastnih interesov in zato s pridom izrabljajo strokovno nakazane možnosti (s posameznimi investicijami) samo takrat, kadar je to v njihovem ožjem interesu.

Nadaljnjo pozornost kaže posvetiti koordinirani (strokovni) pripravi vseh strokovnih področnih gradiv in prostorsko planskih ter izvedbenih dokumentov.

V praksi namreč pripravljamo vrsto strokovnih gradiv za podeželski prostor s sila podobno vsebino, vendar mimo statusne opredelitve teh gradiv.

Vendar gre pri vsem tem za "nenačelno" nepovezано dejavnost na istem prostoru z v veliki meri istimi ali vsaj podobnimi strokovnimi vhodnimi in izhodnimi podatki in istimi cilji, kot jih želimo doseči s prostorskim planiranjem.

Potrebno je (in ne samo koristno) najti način povezovanja vseh zakonsko opredeljenih in drugih strokovnih ter planskih prizadevanj pod okriljem (pod)predsedstva vlade tako, da se vsa ta vprašanja podeželskega razvoja v zaključni fazi soočajo pri predsedstvu vlade same (v njegovih službah). Podeželju v okviru integralno zastavljenega prostorskega planiranja bomo morali nameniti posebno "poglavje", saj to zadnje predstavlja eno od specifičnih območij tudi z lastnimi zakonitostmi.

Pavle Mihevc, prof. geogr.